

Kardynał GERHARD LUDWIG MÜLLER. *Ubóstwo*. Tłum. S. Śledziewski. Lublin: Wydawnictwo KUL 2014 ss. 156.

Skuteczność nowej ewangelizacji zależy od zdolności takiego przełożenia na język współczesności prawdy głoszonej przez Jezusa Chrystusa, że zostanie ona dostrzeżona i przyjęta przez człowieka naszych czasów. Jedną z kwestii, która porusza myślenie i działanie współczesnego człowieka, jest poszukiwanie sprawiedliwości, której niedostatek jest kluczowym problemem w świecie globalizacji. Wrażliwość na zagadnienie ubóstwa i wykluczenia jest wspólną płaszczyzną działania ludzi zmierzających do nadania nowego oblicza światu. Poszukiwania, zmierzające do zaradzenia biedzie i marginalizacji w ramach działań ekonomiczno-politycznych, okazują się jednak niewystarczające. U podstaw ich nieskuteczności leżą zarówno niewłaściwa koncepcja antropologii, jak też zbyt horyzontalne spojrzenie na życie, wykluczające odniesienie do Boga. Wielkie programy pomocowe niejednokrotnie są skażone egoizmem pomagających, próbujących zbyt dowieść o sobie, i niedowartościowaniem lub nawet poniżeniem mas ubogich, którzy nie są potraktowani podmiotowo.

Jedną z dróg, której może uczyć się świat i Kościół od ekscytujących wspólnot Ameryki Łacińskiej i Karaibów, jest teologia wyzwolenia. Jej odczytanie na nowo, w pogłębionym kontekście znajomości realiów latynoamerykańskich, proponuje w swej nowej publikacji kardynał Gerhard Ludwig Müller. Niewielka książka zatytułowana *Ubóstwo*, przetłumaczona już wcześniej na kilka języków, została wydana w 2014 roku przez Wydawnictwo KUL w tłumaczeniu ks. Sławomira Śledziewskiego, sekretarza Kardynała. Aktualny Prefekt Kongregacji Nauki Wiary, jako doskonały teolog, mający w swym dorobku naukowym wielotomowy podręcznik teologii dogmatycznej, w sposób zaangażowany wskazuje na walory teologii wyzwolenia z perspektywy swojego doświadczenia przyjaźni z Gustavo Gutiérrezem oraz pracy misjonarskiej w Peru. Książka łączy w sobie relacje kard. Müllera z pracy w Ameryce Południowej z referowaniem dokumentów episkopatu latynoamerykańskiego i głębokimi przemyśleniami na temat współczesnej sytuacji świata i zadań teologii.

Podstawowym celem publikacji jest ukazanie ubóstwa jako wyzwania ewangelicznego, które winno inspirować chrześcijan do odkrywania w ubogich i wykluczonych oblicza Chrystusa oraz motywować członków Kościoła do podejmowania działań na rzecz sprawiedliwości i wyzwolenia. Skandal współczesnej nierówności ekonomicznej i cywilizacyjnej oraz krzycząca niesprawiedliwość w postaci bezdusznego wykorzystywania ubogich i pogardzanych przez bogatych, winny zostać potraktowane jako przynaglenie do szukania rozwiązań zaradzających tym dramatycznym zjawiskom. Chodzi w istocie o wiarygodność chrześcijaństwa, które nie może się chronić w bierności zamkniętej w indywidualistycznej postawie pobożności, ale jest zobowiązany do znajdowania skutecznych dróg okazywania solidarności z potrzebującymi i cierpiącymi. Naśladowanie postawy miłosiernego Samarytanina winno uwzględnić perspektywę spojrzenia na świat z pozycji poranionego wędrowca, który musi zostać zauważony i odpowiednio potraktowany.

Odnosząc się do doświadczeń Kościoła w Ameryce Łacińskiej i na Karaibach, kard. Müller wskazuje na drogę wyznaczoną przez konferencje CELAM i stawia tezę, że są one właściwą kontynuacją Soboru Watykańskiego II przez pogłębianie zarówno zagadnienia zjawiska znaków czasu, jak i preferencyjnej opcji na rzecz ubogich. Nierozwiązany do dziś problem skutecznych narzędzi wpływu Kościoła na historyczną egzystencję ludzkości winien prowadzić do poszukiwania nowego kształtu nauki społecznej Kościoła, w której będą ukazywane adekwatne środki do przemiany świata. Chrześcijanie nie mogą traktować doczesności jako niewiele znaczącego epizodu historii, ale winni się angażować w polepszanie losu swoich współbraci, nie tylko w imię indywidualistycznie pojętej miłości, ale też w imię sprawiedliwości społecznej przyjmującej kształt solidarności i miłosierdzia. U podstaw takiej postawy leży głębokie nawrócenie prowadzące do podjęcia słów Jezusa z Ewangelii św. Mateusza z mowy eschatologicznej zawartej w 25. rozdziale tej księgi. Odwołanie się do słów Zbawiciela „cokolwiek uczyniliście jednemu z tych najmniejszych, Mnieście uczynili” jest sprawdzianem autentyczności wiary i probierzem autentycznego zaangażowania w ewangelizację, rozumianą jako przenikanie świata Dobrą Nowiną o wyzwoleniu w Chrystusie.

Książka kard. Müllera wnosi nowe światło w rozumienie teologii wyzwolenia i ukazując wkład kard. Ratzingera, na nowo analizuje przesłanie dwóch instrukcji Kongregacji Nauki Wiary wydanych w latach osiemdziesiątych, które korygowały potoczne rozumienie działań wyzwoleniczych podejmowanych przez chrześcijan. Kard. Ratzinger w sposób profetyczny wskazywał wówczas na konieczność chrystocentrycznego pogłębienia kwestii wyzwolenia, które jedynie w perspektywie soteriologii nabiera pełnego znaczenia. Obecny Papież Franciszek w słowie wstępnym napisanym do książki przypomina, że nauka Jezusa wzywa do odejścia od zatrzymywania dóbr tego świata dla siebie i zaprasza do dzielenia się nimi w duchu solidarności. Postawa ubóstwa, wynikająca z „bycia stworzeniem”, winna się wyrazić w gotowości przyjęcia pomocy od innych i śpieszenia ze wsparciem dla potrzebujących.

Przywołanie postaci Gustavo Gutiérrieza pozwala lepiej zrozumieć podstawowe intuicje teologii wyzwolenia, która wychodzi od ewangelicznej lektury sytuacji ludzi ubogich i ukonkretnia się we wspólnotach podstawowych gromadzących ludzi wspólnie modlących się i poszukujących dróg zaradzenia nędzy. Opisane w książce ciekawe doświadczenie kursu duszpasterskiego dla teologów z Niemiec i Austrii zaowocowało nie tylko osobistym zaangażowaniem jego uczestników w życie ubogich z *favelas* i *campesinos*, ale też przyczyniło się do teologicznego pogłębienia kwestii ubóstwa wyniesionej do jednej z bardziej nośnych idei teologicznych. Skonfrontowanie realnego ubóstwa latynoamerykańskiej rdzennej ludności indiańskiej i potomków niewolników z Afryki z refleksją teologiczną profesorów z Europy stało się katalizatorem do przywrócenia świeżości zapału ewangelizacyjnego Kościołowi, który na nowo odczytał wezwanie do głoszenia Ewangelii wyzwolenia.

Wielką rolę w pogłębieniu kwestii solidarności z ubogimi odegrał św. Jan Paweł II, który mając doświadczenie niewydolności rozwiązań, proponowanych przez komunizm na gruncie świeckiego humanizmu, wprowadził Kościół na drogę rozwijania preferencyjnej opcji na rzecz ubogich i wsparł kontynentalne konferencje episkopatu Ameryki Łacińskiej i Karaibów. Omawiany w książce dokument z Aparecida,

odwołujący się do przemówienia inauguracyjnego tej konferencji, wygłoszonego przez Benedykta XVI, stanowi podsumowanie procesu krystalizowania się teologii wyzwolenia i ponownego jej umiejscowienia w sercu Kościoła.

Książka jest ciekawa pod względem treściowym i bogata pod względem faktograficznym. Polski czytelnik dowiaduje się nowych rzeczy i otrzymuje nowe światło na kwestie już obecne w literaturze teologicznej. Słabą stroną są pojawiające się niedoskonałości w tłumaczeniu, które niekiedy zbyt mocno zależy od niemieckiego oryginału i powoduje wrażenie nieciągłości narracji. Wydaje się, że pośpiech w przygotowywaniu wydania nie sprzyjał jej jakości redakcyjnej. Polski odbiorca tej pozycji może zostać poruszony jej przekazem streszczającym się w słowie wstępnym papieża Franciszka: „kto czyta te strony, będzie czuł, że go to dotyczy i odczuje w swym sercu wzmożoną potrzebę odnowy życia” (s. 9).

*Andrzej Derdziuk OFM Cap
Instytut Teologii Moralnej KUL*

Moralna odpowiedzialność ludzi biznesu. Red. M. Leśniak, G. Piątek, P. Król, Kraków: Wydawnictwo UNUM 2012 ss. 151.

Ludzie biznesu często postrzegani są jako osoby bezwzględnie poszukujące jedynie maksymalizacji zysku. W rzeczywistości jednak środowisko przedsiębiorców jest dość zróżnicowane. Są oczywiście tacy, dla których liczy się tylko i wyłącznie zysk finansowy. Temu celowi są w stanie podporządkować wszystkie decyzje, nawet bez względu na ich negatywne konsekwencje moralne i społeczne. W świecie biznesu działają jednak także osoby, dla których – obok skuteczności – ważne są takie wartości, jak odpowiedzialność moralna, uczciwość, poszanowanie godności drugiego człowieka, integralny i zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy.

W taki kontekst wpisuje się recenzowana publikacja, która podejmuje problem moralnej odpowiedzialności ludzi biznesu. Jest ona pokłosiem konferencji naukowej, która odbyła się 17 maja 2012 r. w Wyższym Seminarium Duchownym w Krakowie. Jej organizatorem był Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie we współpracy z Duszpasterstwem Przedsiębiorców i Pracodawców „Talent”. Redaktorzy książki, będący jednocześnie pomysłodawcami wspomnianej konferencji, a na co dzień także animatorami środowiska chrześcijańskich biznesmenów w Polsce, zebrali teksty wystąpień prelegentów i przygotowali je do wydania w formie opracowania zbiorowego.

Jak zaznaczają redaktorzy, głównym celem podjętej refleksji było „określenie zakresu odpowiedzialności uczestników życia gospodarczego” (s. 6). Natomiast zasadnicza teza, która wybrzmiewa z lektury całości opracowania, zawiera się w stwierdzeniu, że „prowadzenie działalności gospodarczej zgodnie z zasadami etyki, choć w krótkiej